

På DKUs kongress i 1960 ble
Poul Emanuel valgt til formann.

FOTO: ARBEJDERBEVÆGELSENS

BIBLIOTEK OG ARKIV, ABA.

KNUD HOLT NIELSEN

Danmarks Kommunistiske Ungdom

Gennem oplomstring og opløsning - 1960-1990

Danmarks Kommunistiske Ungdom (DKU) var igennem syv årtier ungdomsorganisationen for Danmarks Kommunistiske Parti (DKP). I artiklen vil ungdomsorganisationens udviklinger, herunder dens forhold til moderpartiet DKP blive taget under behandling. Periodisk ligger artiklen på forløbet fra slutningen af 1950'erne og frem til at DKU nedlagde sig selv i foråret 1990.¹

Danmarks Kommunistiske Ungdom var oprindeligt en videreudvikling af Socialdemokratisk Ungdomsforbund (SUF), der var blevet stiftet i 1906 som socialdemokraternes ungdomsorganisation, og igennem et årti havde haft et konfliktfyldt partnerskab med det socialdemokratiske moderparti.²

I 1919 valgte et flertal i SUF - 2/3-dele af afdelingerne omfattende 6341 medlemmer - at bryde med socialdemokraterne efter en urafstemning blandt medlemmerne. Mindretallet dannede den nye organisation Danmarks Socialdemokratiske Ungdom, mens flertallet omdannede SUF til ungdomsorganisation for det nye kommunistiske parti, hvis øverste ledelse da også bestod af den tidligere ledelse for SUF.³

Hermed fulgte SUF et mere bredt mønster. I flere europæiske lande blev de nye kommunistiske partier stiftet på baggrund af en radikaliseringsindendfor de socialdemokratiske partiers ungdomsorganisationer, og som sådan var stiftelsen af de nye kommunistiske partier i en vis forstand også en art 'ungdomsoprør' indenfor socialdemokratierne. Komintern var i samtiden særdeles bevidst om dette forhold og Kominterns kongres i 1921 beskæftigede sig derfor også med ungdomsspørgsmålet og vedtog

8 teser om det kommunistiske ungdomsarbejde og forholdet mellem parti og ungdomsorganisation.⁴

Det centrale i disse var, at ungdomsorganisationerne skulle indstille de uafhængige aktiviteter og overdrage rollen som avantgarde og politiske ledere til de nye kommunistiske partier. Ungdomsorganisationernes rolle blev at støtte op om de voksne partier, skabe tilslutning til disse blandt ungdommen, varetage skoling og sikre en tilgang af skolede kadre til det voksne parti, men ikke at foretage selvstændig politikudvikling. Det blev helt eksplicit fastslået af Komintern, at en af de mest umiddelbare opgaver var at bekæmpe troen på politisk uafhængighed videreført fra den periode, hvor organisationerne havde fuldstændig autonomi. Konsekvensen af dannelsen af de nationale kommunistpartier var, at der fortsat var tale om to forskellige organisationer, men at ungdomsorganisationerne skulle opgive deres hidtidige politiske selvstændighed og overlade ledelsen til partiet, som fik langt mere kontrol over de unge. Denne omstilling var ikke nogen succes for det danske ungdomsforbund. I 1922 var medlemstallet faldet til ca. 3000, og da SUF i 1924 skiftede navn til Danmarks Kommunistiske Ungdom, var der kun et par hundrede medlemmer tilbage.

Dette ændrede sig ikke væsentligt i de kommende år og først da Kominterns kongres i 1935 satte fokus på behovet for fornyelse af det kommunistiske ungdomsarbejde, kom der igen en vis fremdrift for DKU.⁵ Med formanden Alvilda Larsen i spidsen søgte de unge danske kommunister i 1938, at formulere en ny bred ungdomspolitik, der tog fat på spørgsmål som uddannelse, arbejde, boligforhold og unges muligheder for at stifte familie. Frem til slutningen af 1950'erne stod DKU dog generelt i skyggen af moderpartiet frem for at være en væsentlig selvstændig politisk aktør.

Partikamp og krise

Udviklingen i den kommunistiske bevægelse efter 1956 var præget af den voldsomme partikamp, som kulminerede med eksklusionen af parti-formanden Aksel Larsen og hans efterfølgende dannelse af Socialistisk Folkeparti (SF) som et nyt uafhængigt socialistisk parti. SF fik sit store gennembrud ved folketingsvalget i 1960, hvor partiet fik 11 mandater, mens DKP røg helt ud af folketinget.

Igennem hele partistriden havde DKUs ledelse stået entydigt bag partiflertallet, afvist reformfløjen og i sidste ende bakket op omkring eksklusionen af Aksel Larsen. Havde ungdomsforbundet været enige om at være uenige med Aksel Larsen, så dækkede det imidlertid over andre konflikter internt. Diskussionsoplæggene til 1958-kongressen havde været præget af frustration over ungdomsforbundets faldende

Formann Poul Emanuel (med blomster) i spissen for et DKU-opptog i 1960-årene. FOTO: ABA

medlemstal og manglende appel til unge. Der var en stående konflikt i forretningsudvalget, hvor en central del var spørgsmålet om graden af afhængighed af partiet, hvor den daværende formand John Groth og Københavnsformanden Per Strøh repræsenterede en mere uafhængig linie politisk overfor partiledelsen. På DKUs kongres i 1958 havde John Groth kun indvilget i at blive formand, fordi en række ledende medlemmer havde truet med at forlade ledelsen, hvis ikke han stillede op. Det dækkede over udsigten til, at forbundssekretæren Poul Emanuel, som af mange blev opfattet som for dogmatisk og alt for tæt knyttet til partiledelsen, ellers ville være blevet ny formand. I efteråret 1959 havde både Per Strøh og John Groth meddelt, at de ikke fortsatte i forretningsudvalget, og dermed var diskussionerne begyndt om, hvem der skulle udgøre den nye ledelse for ungdomsforbundet. I januar 1960 fejede partiledelsen imidlertid ungdomsforbundets egen indstilling af banen. Som en bombe blev det meddelt, at partiledelsen ønskede den tidligere forbundssekretær Poul Emanuel som ny formand. Han havde ganske vist på det tidspunkt forladt ungdomsarbejdet, han var over 30 og havde ikke befundet sig på en arbejdsplads i flere år, men han var partisekretariatets mand. Det er karakteristisk, at selv om der var hovedbestyrelsesmøde den 24. januar, som formelt var DKUs øverste myndighed, blev

spørgsmålet om ny formand overhovedet ikke behandlet her. Per Strøh erklærede på DKUs efterfølgende forretningsudvalgs møde 26. januar, at han var chokeret. Men det blev som partiledelsen ønskede og udadtil gav partiets og ungdomsforbundets ledelser udtryk for enighed og uløseligt sammenhold.

Valget af Poul Emanuel som ny formand, og det forretningsudvalg som blev nedsat efter kongressen i 1960, var et udtryk for, at partiledelsen både politisk og organisatorisk strammede grebet om ungdomsforbundet. Hele vejen gennem 1960'erne lå forretningsudvalgene for DKU, med formændene Poul Emanuel, Margit Hansen og Gunnar Kanstrup i spidsen, da også altid tæt op af partisekretariatets opfattelser.

Poul Emanuels tiltræden blev signalet til en voldsom tilbagegang for DKU. Valgnederlaget 1960 blev signalet til en lang ørkenvandring for de danske kommunister. DKP fik mindre end 1 procent af stemmerne ved alle folketingsvalg de næste ti år og på få år raslede DKUs medlemstal ned fra knap 1300 til mellem 500 og 600 og her forblev det igennem hele årtiet. Stort anlagte medlemskampagner førte ikke til voldsom ændring i medlemstallet. Både DKU og DKP var marginaliserede, og igennem de næste mange år var kampen for at bryde isolationen et omdrejningspunkt for både DKUs og DKPs arbejde. Det er karakteristisk, at de danske kommunister stod udenfor Kampagnen mod Atomvåben, som var den altdominerende protestbevægelse i første halvdel af 1960'erne.

Ud af isolationen 1964-1969

Ungdomsforbundets og partiets drastiske tilbagegang førte selvsagt til svækkelse af den centrale ledelses autoritet og dette var en medvirkende årsag til at DKU'ere på det lokale niveau, som befandt i et modsætningsforhold til forretningsudvalget, efterhånden kunne indgå i tættere samarbejdsrelationer med andre politiske grupper. Fra 1963/64 med

På denne måde kom DKU til fungere som en murbrækker for at bryde de danske kommunisters politiske isolation.

unge medlemmer af SF og senere også med unge socialdemokrater. Fra 1964 havde DKU således et stadig mere formaliseret samarbejde med andre politiske (ungdoms)grupper indenfor solidaritetsarbejdet. Først mod Franco-styret i Spanien og fra 1965 mod Vietnamkrigen, hvor DKU var en væsentlig fødsels-hjælper for den tidlige Vietnambevægelsen.⁶ Og i 1966 udviklede der sig et decideret ungdomsoprør blandt lærlingene, der demonstrerede landet over for bedre forhold. Lærlingeoprøret var udløst af et nyt samarbejde mellem unge socialdemokrater og unge kommunister indenfor fagbevægelsens lærlingeorganisationer. På denne måde kom DKU til fungere som en murbrækker for at bryde de danske kommunisters politiske isolation. Organisationer, som ikke ville arbejde sammen med DKP var åbne over for et samarbejde med

ungdomsorganisationen. Lærlingeoprøret fik som langsigtet konsekvens, at DKU efter få år var den dominerende politiske gruppe indenfor det organiserede lærlingearbejde i Faglig Ungdom afdelingerne, og på trods af modstand fra ledelsen af LO og flere store fagforbund få gennemført dannelsen af Lærlingenes og Ungarbejdernes Landsorganisation (LLO) i 1971.⁷

Det var dog karakteristisk, at 'murbrykkerne' indenfor solidaritetsarbejdet og lærlingearbejdet var medlemmer af DKU, som generelt stod i et modsætningsforhold til den centrale ledelse af ungdomsforbundet. Samtidig udviklede der sig mere «anti-autoritære» tendenser blandt medlemmer i 1960'erne, hvor hele afdelingsledelser åbent udfordrede den siddende ledelse. På kongresserne fra 1965-1969 kunne man opleve en række åbne oprør indenfor DKU. I 1965 deltog københavnske og århusianske medlemmer i et veritabelt stormløb mod den afgående ledelse. Ikke mindst med udgangspunkt i spørgsmålet om forholdet til de unge folkesocialister i Socialistisk Ungdoms Forum (SUF), hvor der blev advokeret direkte for et meget tættere samarbejde, og den centrale DKU-ledelses brud på flere samarbejdsaftaler med de unge SF'ere blev voldsomt kritiseret. I 1967 benyttede flere afdelinger, som var blevet maoistisk domineret, kongressen til alvorlig kritik af Sovjetunionen og af partiets og ungdomsforbundets linje i Vietnambevægelsen. Men ikke desto mindre blev to af de mest fremtrædende maoister valgt til DKUs

En gruppe unge kommunister demonstrerede udenfor den amerikanske ambassade i København mod krigføringen i Vietnam i august 1964. FOTO: ABA

hovedbestyrelse på samme kongres. Maoisterne, der omfattede afdelingsbestyrelserne for to DKU-afdelinger, blev ekskluderet i efteråret 1967 efter de havde vedtaget hyldesterklæringer til Kinas prøvesprængning af en brintbombe. Men først efter langstrakte forhandlinger i DKUs ledelse. Endelig var der kontroverser med DKUs afdeling i Valby omkring linien i vietnamsolidaritetsarbejdet i 1969, som også resulterede i eksklusioner mod flere lokale ledelsesmedlemmer.

Det var ikke bare ledelsen i DKU, som stod for skud, men ofte også moderpartiet DKP. Valby-afdelingen brillerede eksempelvis ved på et aktivmøde i partiet, forud for Land og Folk indsamlingen i 1969, at spørge om de ikke kunne få et regnskab for økonomien i Land og Folk. Det forårsagede et ramaskrig blandt deltagere fra partiet, der på talerstolen tordnede mod, at de unge på denne måde ytrede mistillid til ledende kammerater. På partiskolen i DDR udspillede der sig i 1968 et veritabelt ungdomsoprør blandt de danske kursister - flere af dem havde været blandt arkitekterne bag lærlingeoprøret i 1966, og tre af dem var tilmed hovedbestyrelsesmedlemmer i DKU. De forsvandt engang imellem fra skolen, lod skægget gro, gik i strejke ved at nægte at gå til eksamen, stillede frække spørgsmål om at de havde set både alkoholikere og stofmisbrugere i DDR og udviste i det hele taget en lang række normmæssige afvigelser, som funktionærerne i DDR havde meget svært ved at håndtere.

Det var ikke mindst linjen indenfor Vietnambevægelsen, som udløste konflikterne internt i DKU og mellem medlemmer af DKU og partiet. DKP tilhørte den mest moderate del af den danske vietnambevægelse, man tog afstand fra anti-imperialistiske paroler til fordel for et mere bredt krav om fred, og sigtet for partiets indsats var ikke mindst at komme ind i et tættere samarbejde med socialdemokratiske modstandere af Vietnamkrigen - og dermed bryde partiets politiske isolation. Det lykkedes dog først med dannelsen af Vietnam 69, som den brede og moderate anti-krigsbevægelse, og ikke mindst eksklusionen samme år af en række af kommunisternes mest markante aktivister i Vietnambevægelsen. Partiledelsens autoritet blev genetableret og DKP oplevede for første gang at indgå i et formaliseret samarbejde med fremtrædende socialdemokrater og SF'ere omkring et væsentligt udenrigspolitisk spørgsmål. I den forstand var Vietnam 69 et gennembrud for *partiet*. Men for DKU var prisen, at ungdomsorganisationen gik fra at være en væsentlig selvstændig aktør i vietnamarbejdet, til igen at varetage i rollen som arbejdshest for partiet.

Ny blomstringstid 1971-1979

Hvor medlemstallet i sidste halvdel af 1960'erne havde været stagnerende og DKUs gennemslagskraft afhængig af deres evne til at indgå i forpligtende samarbejdsrelationer med andre (konkurrerende) politiske

ungdomsorganisationer, så oplevede organisationen en eksplosivt voksende tilslutning i starten af 1970'erne. I løbet af få år blev medlems-tallet mere end fordoblet og fra 1971-1980 kom der årligt mellem 400 og 600 nye medlemmer til DKU.

DKU havde i 1960'erne overvejende bestået af unge fra traditionelle arbejderfamilier med langt den største del af medlemmerne i Storkøbenhavn, og halvdelen af de nye medlemmer, der kom til årtiet, var børn af kommunistiske forældre. Der var så at sige en nøje overensstemmelse mellem kommunisternes selvforståelse af at være et arbejderparti, forældrenes holdninger og den medlemsmæssige sammensætning af DKU. Her skete der en markant ændring i 1970'erne. Den medlemsmæssige tilstrømning efter 1971 satte i særlig grad ind i provinsen. En mængde nye afdelinger opstod i små og mellemstore provinsbyer, så to-tredjedele af medlemmerne i løbet af få år var i provinsen. Det store flertal af de nye medlemmer kom fra borgerlige eller socialdemokratiske hjem og kun omkring hver tiende kom fra kommunistiske familier. Forældrene var nu oftere selvstændige (især landmænd) eller havde lange- og mellemlange uddannelser. Hvor 1960'ernes medlemmer for flertallets vedkommende havde været lærlinge og unge faglærte arbejdere, så var 1970'ernes ungkommunister i stigende grad studerende eller unge fra de gymnasiale ungdomsuddannelser.⁸

Mens medlemskabet af DKU i 1960'erne på sæt og vis havde været en fortsættelse af barndomshjemmets normer og sociale forhold, så skulle det store flertal af de nye medlemmer i 1970'erne indtræde i et politisk fællesskab præget af et særligt sprog og normer, som var fuldstændigt nye for dem. Forudsætningerne for at træde ind i DKU var ganske enkelt radikalt anderledes. Flertallet var ikke længere «født» ind i DKU - enten snævert i form af politiske holdninger i barndomshjemmet eller bredere i form af de sociale opvækstvilkår, men «valgte» i højere grad en identitet som DKU'er.

Det er påfaldende, at i forlængelse af dette udviklede DKU sig til en langt mere dogmatisk organisation. 1970'ernes 'nykonverterede' ungkommunister var langt mere partitro og ortodokse marxist-leninister end 1960'ernes børn af kommunistiske forældre.

Det er symptomatisk, at det på kongresserne i 1969 og 1971 blev skrevet direkte ind i vedtægterne, at DKU stod på et marxistisk-leninistisk idegrundlag, at ungdomsforbundet skulle sætte sig i spidsen for «arbejderklassens unge», og at det organisatoriske princip var «den demokratiske centralisme». Hvor kongresserne i 1960'erne var præget af flere oprør mod den siddende ledelse, var det utænkeligt i 1970'erne, at større grupper af deltagere ville benytte kongressen til at rette direkte angreb på den siddende ledelse for ungdomsforbundet eller ligefrem undsige

Det store flertal af de nye medlemmer kom fra borgerlige eller socialdemokratiske hjem.

partiet. Kongresserne var ikke længere et forum for uenigheder, men skulle understrege sammenhold, kampgejst, enighed og disciplin.

Det kendetegnede samtidig DKUs forhold til den omgivende ungdomskultur i årtiet. I 1968 havde DKU erklæret sig som tilhængere af fri hash - som den første politiske ungdomsorganisation i Danmark - og man erklærede sin positive holdning til ungdomsoprøret. I 1970'erne derimod

Øldrikning var ikke bare legitimt men meget omfattende, med argumenter omkring øl som en væsentlig del af «dansk kulturarv.

tog DKU kategorisk afstand fra hashrygning, der blev betragtet som udtryk for en småborgerlig ideologi. Rygning kunne resultere i karantæne og disciplinærsager. Det var ikke fordi man var særligt puritanske. Øldrikning var ikke bare legitimt men meget omfattende, med argumenter omkring øl som en væsentlig del af «dansk kulturarv». I DKUs blad Fremad tordnede man løs mod diskomusik, modetøj og blockbuster film, og da punk-kulturen dukkede op, var det symptomatisk, at Fremads pladeanmelder i 1979 karakteriserede det fremmeste

dansk punk-rock orkester Sort Sol som nærmest kontrarevolutionære halvnazister. På denne måde minde 1970'ernes DKU meget om 1950'ernes, der også havde tordnet løs mod Hollywood, rock'n roll og tegneserier. Der var frem til 1981 helt klart en bestræbelse på i langt højere grad at rejse barrierer overfor elementer fra den omgivende masse-ungdomskultur.

På de internationale møder i den kommunistiske bevægelse markerede de danske ungkommunister sig i 1970'erne, som nogle af de mest stålsatte advokater for de sovjetiske synspunkter - eksempelvis i opgøret med de eurokommunistiske afvigere fra bl.a. Spanien, Italien og Sverige - til voksende irritation blandt flere af de kommunistiske ungdomsorganisationer i Vesteuropa. Paradokset er imidlertid, at der ikke er noget, der tyder på, at unge fra en *ikke-kommunistisk* baggrund i 1970'erne i særlig grad søgte ind i DKU på grund af fascination af «virkeliggjort socialisme». En spørgeskemaundersøgelse blandt tidligere deltagere på DKUs kongresser, som blev gennemført i foråret 2004, peger på, at det først og fremmest var for børn af organiserede kommunister, at sovjetsympati havde væsentlig betydning for, at de meldte sig ind i DKU, og at der er en tidsmæssig progression i dette. Langt færre medlemmer i 1970'erne og 1980'erne peger på Sovjetsympati, som en væsentlig faktor for at de i sin tid valgte at melde sig ind.

Sammenlignet med DKUs egne vurderinger og aktiviteter i perioden, er der ikke nogen grund til at tvivle på tendensen i svarene. Det forklarer også det forhold, at skolingsaktiviteterne og rejseaktiviteterne til østblokken fik et enormt opsving i 1970'erne. Begge dele var udtryk for et behov for en mere målrettet indsats for at skabe sympati for Sovjetunionen og den kommunistiske verdensbevægelse blandt de nye medlemmer. Med succes. Unge søgte ind i DKU af mange forskellige

årsager, men når de unge først var blevet medlem i 1970'erne, så tog de øjensynligt den fulde pakke. Uden forbehold.

Der var da heller ikke i 1970'ernes DKU plads til undsigelser af partiet på noget niveau. Det understreges af de to største disciplinærsager i første halvdel af 1970'erne, hvor lokale DKU-afdelinger i Nyborg og Esbjerg var kommet i konflikt med den lokale partiafdelings ledelse, som ikke havde opført sig synderlig loyalt over for de unge medlemmer. I begge tilfælde trådte DKUs egne forbundsfunktionærer helt og fuldt ind på partiets side og truede de fleste medlemmer med eksklusion (og endte da også med at ekskludere stort set en hel afdeling i Nyborg). Konflikterne blev af ungdomsforbundets centrale ledelse konsekvent set fra den lokale partiledelses perspektiv. De lokale DKU-afdelinger skulle i en konfliktsituation uden videre rette ind efter partiet lokalt, og DKUs ledelse optrådte som sådan som partiets repræsentanter over for deres egne medlemmer.

Rollen indenfor elev- og studenterorganisationerne

Afstemningen om Danmarks medlemskab af EF - hvor kommunisterne havde spillet en central rolle i bevægelsen mod dansk medlemskab - og sympati for DKP havde en stor betydning for de nye medlemmer i de første år af 1970'erne, men set over hele årtiet var det først og fremmest DKUs indsats i lærlingeorganisationerne og elev- og studenterorganisationer, der havde betydning. Forhold indenfor uddannelsesområdet var en af hovedkilderne til protestaktivitet i Danmark helt frem til 1980'erne. Organisationerne blev den vigtigste kilde til medlemstilgang, og det var herigennem DKU for alvor fik mulighed for at mobilisere bredere grupper af unge. Protesterne blandt unge på landets uddannelsessteder svulmede op i løbet af 1970'erne og kulminerede sidst i årtiet, hvor man kan registrere næsten 100.000 demonstrationsdeltagelser alene i 1979.⁹

I en spørgeskemaundersøgelse blandt tidligere deltagere på DKUs kongresser, som blev gennemført i foråret 2004, havde over halvdelen af de nye medlemmer, der kom til i løbet af 1970'erne været aktive i elev- og studenterorganisationerne - og en meget stor del havde haft en eller form for tillidspost - før de meldte sig ind DKU. Og når man spørger de tidligere medlemmer, så tillægges erfaringer med DKUs indsats i lærlingeorganisationerne og elev- og studenterorganisationer da også afgørende betydning for valget af medlemskab af DKU. Modsat 1960'erne, hvor kun meget få havde været aktive i politisk bevægelsesarbejde før de meldte sig ind. Det rejser selvsagt spørgsmålet om, hvorfor DKU fik en så fremtrædende rolle i de bredere organisationer blandt unge i 1970'erne? Medlemmer af DKU havde spillet en væsentlig rolle i lærlingenes ungdomsoprør i 1966, og siden formået at etablere Lærlingenes

og Ungarbejdernes Landsorganisation (LLO) i 1970 på trods af modstand fra LO, HK og Metalarbejderforbundet. Men de unge kommunister havde stået udenfor det kulturelle ungdomsoprør og ikke spillet nogen rolle i de talrige nye organisationer blandt elever og studenter, der blev dannet fra midten af 1960'erne, endsige de protester som udbrød på universiteter, gymnasier og lærerseminarer i 1968 og som fra 1969 udviklede sig til en bred protestbevægelse.

Når DKU kunne konsolidere sig, skyldtes det imidlertid, at man repræsenterede en løsning på et indbygget organisatorisk problem med en meget hurtig gennemløbstid i flere af organisationerne.

Ikke desto mindre blev DKU i 1970'erne den dominerende fraktion indenfor de fleste elev- og studenterorganisationer. Det gælder for organisationerne for eleverne i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne, og de studerende ved lærer- og pædagogseminarer, men nok så væsentligt ikke indenfor studenterbevægelsen på universiteterne (!). Den enkle forklaring på at DKU blev den dominerende gruppe var, at man satsede målrettet på det fra 1972/73. I modsætning til andre venstrefløjsgupper. Når DKU kunne konsolidere sig, skyldtes det imidlertid, at man repræsenterede en løsning på et indbygget organisatorisk problem med en meget hurtig gennemløbstid i flere af organisationerne og deraf svage muligheder for kollektiv erfaringsudvikling. Modsat forholdene indenfor den nye beboerbevægelse, solidaritetsorganisationerne eller studenterbevægelsen på universiteterne, som ikke var præget af de samme problemer med en konstant udskiftning af både ledelser og basisaktivister, og hvor der fortsat var alvorlig konkurrence fra medlemmer af partiet Venstresocialisterne (VS), såvel som de mindre grupper af maoister, trotskister o. lign. Da DKU først havde etableret sig indenfor eksempelvis elevorganisationerne, var der en vis selvforstærkende effekt, eftersom DKU kom til at repræsentere kontinuitet og kollektiv erfaringsopsamling i forhold til de foregående ledelsesgenerationer.

Elev- og studenterorganisationerne havde en betydelig egendynamik, og positionen i disse betød fortsat medlemstilstrømning til DKU i slutningen af 1970'erne, efter at eksempelvis EF-afstemningen havde mistet sin afgørende betydning, og ungdommens generelle sympati for DKP var dalet. Der skete en markant udbygning af de enkelte organisationers aktiviteter. Der blev opbygget selvstændige sekretariater, som skulle sikre organisationernes drift, og som muliggjorde 1970'ernes store protestaktiviteter. De var baseret på frivillig arbejdskraft, som skulle findes hvert år og stilles til rådighed. Det var altovervejende medlemmer af DKU, der påtog sig denne arbejdsopgave. Samtidig blev DKU mødt af en organiseret og stadig stærkere venstreopposition bestående af unge medlemmer af SF og VS indenfor flere organisationer. DKU imødegik denne ved, i stadig stærkere grad, at nedtone egne programmatisk særstandpunkter og i stedet formulere de velfærdsstatslige reformkrav,

der kunne dannes konsensus om i organisationerne. DKU'erne gjorde så at sige organisationernes mærkesager til sine egne og fastholdt derfor støtten fra den store midtergruppe af partiløse i de forskellige elev- og studenterorganisationer. Prisen var imidlertid en gradvis opløsning af den (ung)kommunistiske identitet.

DKU fokuserede i højere grad på at fastholde rollen som bevægelsesens ledende funktionærer - og med en vis succes. På trods af stagnation og siden medlemstilbagegang for DKU i 1980'erne, formåede man eksempelvis at fastholde formandsposterne i de fleste organisationer, selv om de konkurrerende politiske grupper tilsammen havde væsentligt flere organiserede deltagere på årsmøderne. Det var aktiviteterne i elev- og studenterorganisationerne, som genererede tilslutning til disse, men igennem 1970'erne kan man iagttage, hvordan DKU efterhånden blev indfanget af organisationernes *egen-logik*. DKU kunne ikke nødvendigvis styre udviklingen i den retning ungdomsforbundets ledelse ønskede - endsige bruge dem til at fremme andre spørgsmål som det centrale DKU fandt væsentlige - og stadig flere aktivistkræfter skulle sættes ind for at sikre DKUs fortsatte position indenfor alle elev- og studenterorganisationerne.

I forlængelse af at DKU blev den dominerende gruppe i en række bredere organisationer for unge kom der yderligere motiver for at tilslutte sig de unge kommunister. At melde sig ind i DKU i 1960'erne var at indgå i en marginaliseret bevægelse i tilbagegang, mens det i 1970'erne blev at indtræde i et ungdomsforbund i uafbrudt medlemsmæssig fremgang, der spillede en væsentlig rolle i en lang række bredere bevægelser og organisationer. I og med at DKU var den dominerende gruppe indenfor de fleste organisationer, tiltrak man også unge, for hvem aktiviteter i disse var de vigtigste *i sig selv*, og hvis politiske identitet umiddelbart var knyttet til disse. De medlemmer man fik fra eksempelvis elevorganisationerne havde således *også* en politisk identitet med herfra og forestillinger om, hvordan man skulle lave politisk aktivitet. Samtidig blev medlemskab af DKU også i stigende grad en uformel forudsætning for at komme til at spille en ledende rolle i flere af disse. Det gav et nyt incitament til for eksempel ambitiøse elevrådsaktivister til at melde sig ind i ungdomsforbundet, at man hermed indtrådte i en ledende gruppe indenfor den bredere uddannelsesorganisation, som man måske i første omgang var blevet tiltrukket af. På samme tid kom der et enormt opsving i de sociale og ungdomskulturelle aktiviteter i DKU-regi. DKU begyndte fra midten af 1970'erne at organisere musikfestivaler - eksempelvis i Århus - og der kom et enorm opsving i fest- og koncertaktiviteter. DKU kom til at danne rammen om et 'helt ungdomsliv' og det blev i en vis

De medlemmer man fik fra eksempelvis elevorganisationerne havde således *også* en politisk identitet med herfra og forestillinger om, hvordan man skulle lave politisk aktivitet.

udstrækning «smart» at være DKU'er på flere gymnasier, indenfor flere organisationer og i bestemte lokalområder. Ved at melde sig ind i DKU trådte unge således ind i en attraktiv social gruppe, og hvor medlemskabet var en adgangsbillet til at kunne få en position socialt eller organisatorisk.

Tilbageslaget i 1980'erne

DKP mistede deres repræsentation i det danske folketing ved valget i efteråret 1979, og hvor 1970'erne repræsenterede en ny genkomst for de danske kommunister bredte krisestemningen sig fra starten af 1980'erne. Til forskel fra 1960'ernes ørkenvandring, stod DKP og DKU dog som en af de centrale aktører i den nye fredsbevægelse, der var periodens ubetinget stærkeste folkelige protestbevægelse i Danmark. Men kommunisternes resultater her var i høj grad defensive. Det lykkedes at forhindre alt for skarp kritik af Sovjetunionens udenrigspolitiske dispositioner, men positionen i fredsbevægelsen kunne i modsætning til EF-modstanderbevægelsen et årti tidligere ikke konverteres til fornyet vælgermæssig opbakning.

Allerede i sommeren 1981 var DKUs ledelse internt begyndt at problematisere forholdet til partiet. Der var en opfattelse af, at DKU varetog for mange partimæssige opgaver både på det ledelsesmæssige og det udøvende plan, og man savnede i en vis udstrækning opbakning fra partiets medlemmer og det hed om DKP i et internt oplæg til hovedbestyrelsen:

«... det er kendt, at der blandt DKU'ere eksisterer en holdning, som egentlig er meget karakteristisk for ungdommens forhold til sine forældre. De er agtede og elskede, - men bliver betragtet som et lidt konservativt element i familien, langsommelige og lidt uengagerede i moderne problemstillinger.»¹⁰

I efteråret 1981 gik de danske ungmunkommunister så fra frustration til åbenlys krisestemning, da DKP indenfor to måneder led knusende nederlag både ved kommunalvalgene og folketingsvalget, og oplomstringen af Solidarnosc og militærkuppet i Polen satte yderligere kommunisterne under pres. Der var ved indgangen til 1982 en udbredt pessimisme blandt de menige medlemmer og i ledelsen af DKU meget kritisk selvansagelse. Samtidig opstod den københavnske BZ-brigade, som en ny markant social bevægelse for unge boligløse - som DKU til stor frustration stod fuldstændigt udenfor. Selvsagt forstærket af det faktum, at BZ'erne grundlæggende aktionerede mod en Københavnsk boligpolitik, som var støttet af DKP.

Forsøget på fornyelse af politikkens ydre former

DKUs krise blev forstærket af, at de elev-, studenter- og lærlingeorganisationer, hvor man spillede en nøglerolle, også oplevede et massivt tilbageslag, som for alvor tog fart fra 1983-1984 med vigende medlemstal og dalende evne til at mobilisere de unge. Det var baggrunden for, at DKU fra 1984-85 ihærdigt forsøgte at forny det politiske arbejde, og næsten desperat søgte at komme på omgangshøjde med tidens ungdomssprog i DKUs blad Fremad.

Ud over en omfattende redaktionel omlægning af DKUs blad Fremad, så blev første markante skridt dannelsen af *Unge for Fred* i 1984 som en landsdækkende fredsbevægelse for unge. Det var lykkedes at opnå et samarbejde med dele af SFU, landet over tilsluttede ungdomsfredsgrupper sig i stort tal, og Unge for Freds første fredsstævne havde samlet hundredevis af deltagere. Unge for Fred rummede nogle fundamentale uenigheder – først og fremmest i synet på Sovjetunionen og forholdet mellem fredsarbejde og andre politikområder. Svaret blev at fokusere på aktivisme på et bredt formuleret grundlag, mens de politiske diskussioner bevidst blev nedprioriteret til fordel for en superaktivistisk betoning af «bare at gøre noget».¹¹

Dannelsen af Unge for Fred var tilsyneladende et Columbus æg, men prisen var en art «afpolitisering» af fredsarbejdet, hvor bredde og bredt anlagte kulturelle aktiviteter blev et mål i sig selv, og ser man nærmere på udviklingen, så bidrog initiativet snarere til yderligere at svække DKU. På de indre linier betød Unge For Fred samtidig, at de fredsaktiviteter, som man mere eller mindre havde gjort til hovedaktiviteten for ungdomsforbundet, nu blev udliciteret fra afdelinger til ungdomsfredsgrupper, hvilket selvsagt svækkede afdelingerne yderligere og betød, at de havde færre selvstændige udadvendte aktiviteter. Unge for Fred blev i de følgende år heller ikke den succes, som DKU havde forventet. Fredsbevægelsen var kraftigt på retur fra foråret 1985, men det blev signalet til en række nye stærkt medierettede kampagner fra især DKUs side, hvor man eksperimenterede med formerne. Den første blev en ugelang happening i 1985 kaldet Ungdommens Ø. Det er imidlertid karakteristisk, at man internt i DKU fastslog:

«Formålet med Ungdommens Ø er at bidrage til en 'modernisering' af Ungdomsforbundet, så de former vi giver det ideologiske og politiske indhold i vores budskaber, tilpasses de kampbetingelser, stemningen og den psykologi, som er fremherskende i vores målgruppe. 'Moderniseringen' som selvfølgelig ikke anfægter substansen i vores politik og ideologi, må gennemføres m.h.p. at skærpe ungdomsforbundets profil (med et fortærsket udtryk) og placere ungdomsforbundet langt mere centralt i ungdommens bevidsthed.»¹²

I første omgang var det således politikken form frem for dens indhold, som stod i centrum for DKUs fornyelsestiltag. Det kendetegnede også projekterne i de kommende år. Med en massiv indsats fra DKUs side lykkedes det at skabe nogle mediesucceser, men forudsætningen for succes var, at DKU nedtonede sin egen rolle voldsomt udadtil. Det politiske indhold blev samtidig mere diffust, og man fik ikke flere medlemmer ud af indsatsen.

DKU forsøgte at tage bestik af de nye kulturelle ungdomsstrømninger i 1980'erne, og ikke mindst de ledende blandt de københavnske DKU'ere dyrkede i vis grad et elitært selvbillede af moderigtige unge aktivister. I 1987 blev det ligefrem et mål at DKU skulle søge at rekruttere «ungdommens uformelle ledere», unge som var «initiativrige, kreative og selv-

Mange af de ledende DKU'ere i København i sidste halvdel af 1980'erne var blevet medlemmer i sidste halvdel af 1970'erne.

stændige», og som spillede ledende roller indenfor de forskellige ungdomskollektiver, de var en del af.¹³ Mange af de ledende DKU'ere i København i sidste halvdel af 1980'erne var blevet medlemmer i sidste halvdel af 1970'erne, da DKU stod på toppen og havde en baggrund i elevorganisationerne. De havde meldt sig ind på et tidspunkt og indenfor en bestemt social sammenhæng, hvor man ved at melde sig ind i DKU trådte ind i en attraktiv social gruppe. Fra midten af 1980'erne måtte denne gruppe imidlertid erkende, at det ikke længere var 'smart' at være DKU'er, og at medlemskabet ganske vist sikrede en ledende position indenfor forskellige bevægelser og organisationer, men at disse over en bred kam var i tilbagegang, og at man ramte et glasloft for videre 'karrieremuligheder'.

Moderpartiet DKP fremstod der imod i stigende grad som kustoder for traditionelle kommunistiske udtryksformer og tabte autoritet, i takt med at valg efter valg bekræftede partiets ringe gennemslagskraft. Ikke mindst overfor de unge vælgere i et årti hvor over 30 procent af de unge vælgere ellers stemte på partier til venstre for socialdemokraterne.¹⁴ Andelen af DKU'ere som samtidig var medlem af DKP raslede da også ned i løbet af 1980'erne og i januar 1984 konstaterede DKUs ledelse tilmed, at det var et problem at medlemmerne af DKU ikke kunne se formålet med at stemme på DKP ved folketingsvalgene.¹⁵ På DKUs kongres i 1988 var kun 28 procent af deltagerne samtidig medlem af partiet, mens det på kongressen i 1973 havde været 56 procent af deltagerne.

Fra modernisering af politikformen til opløsning af DKU

Selv om DKU allerede fra omkring 1981/82 fuldt ud var klar over, at man stod med en dårlig sag omkring forholdene i Polen og Afghanistan, og

Oppslutningen om den frie fagorganisasjonen Solidaritet i Polen og Gorbatsjovs maktovertakelse i Sovjetunionen i 1985, påvirket DKUs medlemmer og satte forbundet under press.

fra 1985 åpent erkendte, at forholdet til Sovjetunionen var kontraproduktivt for ønsket om at få nye medlemmer, så førte det ikke i første omgang til en erklæret revurdering af forholdet til Sovjet - endsigende forholdene i Sovjet. Man prøvede blot at undgå diskussioner om dette, og der kan iagttages en voksende ironisk distance til de østlige broderorganisationer, men heller ikke mere. Da Gorbatsjov så satte gang i reformprocessen, var det ikke overraskende, at det blev oplevet som en lettelse i DKU. DKU blev ihærdige reformtilhængere, men gik heller ikke længere end reformkræfterne i Moskva og var fortsat fokuseret på en modernisering af politikformen. Det var imidlertid også rigeligt til at bringe DKU på konfrontationskurs med både de østtyske samarbejdspartnere i FDJ såvel som de konservative reformskeptikere i moderpartiet DKP.

I 1987 blev den yngre fagforeningsmand Ole Sohn ny formand for DKP, han havde været aktiv i DKU i første halvdel af 1970'erne, men ikke spillet nogen særlig fremtrædende rolle i ungdomsforbundet. Han var dog et udtryk for, at 1970'ernes generation af kommunister nu var rykket frem i forreste led i partiet. Blandt de mest reformivrige i DKU var der forhåbninger om, at det også ville betyde en radikal fornyelse af DKP, men her blev de danske ungtkommunister skuffede i de kommende år. Ole Sohn var ganske vist tilhænger af Gorbatsjovs reform-kurs, men han var

ikke nogen radikal fornyer, og det blev i stedet signalet til en langvarig magtkamp mellem reformtilhængere, og partiets stærke konservative fløj anført af 1960'ernes lederskab for partiet og ungdomsforbundet, der var skeptiske overfor de nye signaler fra Moskva.

I de kommende år kom det til stadig skarpere konflikter mellem reformtilhængere i DKU og konservative medlemmer af DKP. I efteråret 1988 stjal en af skribenterne ved DKUs blad Fremad således et kæmpe portræt af Stalin, som hang på kontoret for partisekretæren Poul Emanuel, og flænsede det i stykker med en brødkniv på DKUs kontor, i protest mod den 'Stalin-nostalgi', der havde bredt sig blandt ældre reformskeptikere i partiet. En begivenhed som var nær ved at udløse regulære slagsmål mellem partifunktionærer og ungdomskommunister.

I løbet af efteråret 1988 accelereredes konflikten mellem partiet og DKU. Der var flere led i denne. En væsentlig del af partiets faglige folk var eksempelvis uenige i DKUs nedlæggelse af den selvstændige lærlingeorganisation LLO i efteråret 1988, for i stedet at indgå i det nydannede LO-ungdom som ikke havde politisk eller organisatorisk selvstændighed af LO-ledelsen, og i det hele taget i DKUs nedprioritering af det faglige

arbejde. DKUs ledelse på deres side var helt uden forståelse for de faglige DKP'eres modvilje mod lukningen af LLO.

En anden konflikt var utilfredshed med den gamle garde af partifunktionærer. Fra efteråret 1988 øgede DKU's ledelse presset for at få taget et radikalt opgør med de konservative kræfter i partiet repræsenteret ved flere af partisekretærene med Poul Emanuel og Hans Henrik Nielsen i spidsen, men Ole Sohn vaklede og da spørgsmålet om en ændring af partisekretariat blev rejst i slutningen af november 1988 vandt de konservative med få stemmers flertal.¹⁶

Samme måned trak DKUs formand Niklas Gudmundsson sig efter kun få måneder på posten. Ifølge ham selv havde han mistet troen, lysten og engagementet. Udviklingen i partiet havde en stor betydning. Det var råddent og uærligt og protester og ideer prellede af på det erklærede han.¹⁷ DKUs hovedbestyrelse kritiserede i januar 1989 åbent partiet for «protesteri», «partiegoisme» og overdreven fokus på socialt-økonomiske krav i stedet for et større fokus på miljøet og globale udviklingsproblematikker. DKU mente, der skulle ske en formulering af en «sammenhængende politik», hvilket bl.a. drejede sig om udvikling af realistiske reformkrav indenfor social- og miljøpolitikken, der kunne gennemføres uden at forøge landets økonomiske problemer. Og endelig krævede DKU forandringer i partiledelsen, så den udadtil kunne virke «ærlig, engageret, virkelighedsnær og kreativ.»¹⁸

I de følgende måneder fortsatte modsætningerne mellem DKU og DKP i fuld offentlighed i medierne, indtil de kulminerede på Land og Folk

I løbet af efteråret 1988 accelereredes konflikten mellem partiet og DKU.

festivalen i august 1989, som bag kulisserne blev præget af skænderier og sammenstød mellem partimedlemmer i festivalens ordensværn og ledelsesmedlemmer i DKU, fordi de unge kommunister havde givet støttekomiteen for de kinesiske studenteroprørere et hjørne af sit område «Ungdommens plads». Det resulterede i at 50 medlemmer af festivalens arbejdssjak og ordensværn troppede op og krævede støttekomiteen forvist fra pladsen, hvorefter DKU lukkede ungdommens plads i protest.

Samtidig med at DKUs ledelse ihærdigt pressede på for fornyelse, befandt ungdomsforbundet sig i realiteten i en galoperende opløsningsproces fra 1987-1989. DKUs kongres i 1988 havde været en kaotisk affære mere præget af skænderier fra talerstolen og personintriger i krogene frem for en politisk ny-orientering. Samtidig begyndte DKUs ledelse at sætte spørgsmåls-tegn ved alle hidtidige politiske praksisformer.

Allerede i starten af 1980'erne var det internationale solidaritetsarbejde bevidst blevet nedprioriteret til fordel for freds-sagen, nu trak man sig reelt helt ud af det, og eksempelvis solidaritetsarbejdet med Sydafrika var reelt ikke længere en prioritet for DKU. Det faglige arbejde blandt lærlingeungdommen havde været i krise i flere år og blev nu stort set indstillet da DKU i efteråret 1988 fik gennemtruffet en nedlæggelse af Lærlingenes og Ungarbejdernes Landsorganisation (LLO). Tilsvarende mente DKU'erne, at elev- og studenterorganisationerne skulle lave alt andet end det faglige interessearbejde funderet omkring lokale elev- og studenterråd, som igennem to årtier havde været kerneaktiviteterne. I det hele taget var man nu skeptiske overfor enhver form for fordelingspolitisk snak og plæderede i stedet for mere luftige tanker om miljøkamp - uden at dette dog blev fulgt af nogen synderlig politisk praksis. I foråret 1989 måtte DKUs blad Fremad så også dreje nøglen om.

Da DKU nåede foråret 1989 var der muligvis mindre end 250 aktive medlemmer tilbage i modsætning til måske op imod 900 blot et år tidligere. Medlemmerne fossede ud af DKU og det lokale arbejde i afdelingerne gik stort set i stå. Fornyerne i DKUs ledelse plæderede ihærdigt for en sammenlægning af DKU med Socialistisk Folkepartis Ungdom (SFU) i en ny uafhængig ungdomsorganisation. Men hvor DKU - og DKP - sad fast i en stadig dybere krise, så var folkesocialisterne på toppen med en vælgertilslutning, der nærmede sig 14 procent. Der var kort sagt intet incitament for de unge SF'ere til at lægge sig sammen med DKU. Sommeren 1989 slog SFU's ledelse hælene i og hele bestræbelsen faldt endeliggyldigt til jorden, da SFU's landsmøde i påsken 1990 kategorisk afviste planerne.

Det sidste store flagskib, som alle DKU'ere - og ikke mindst de organisationer hvor man spillede en rolle - skulle kaste deres kræfter ind i var det såkaldte Next Stop Sovjet. Et stort anlagt dialogprojekt, hvor unge skan-

DKUs kongres i 1988 havde været en kaotisk affære mere præget af skænderier fra talerstolen og personintriger i krogene frem for en politisk ny-orientering.

dinaver skulle rejse til Sovjetunionen. Der var en hidtil uset velvilje overfor projektet fra alle tænkelige danske myndigheder og medier, men det politiske sigte var diffust og den organisatoriske ledelse ringe. Omkring 3000 skandinaver kom af sted i september 1989, men på et langt stræk blev det en fiasko, hvor man overhovedet ikke kom i nærheden af at indfri de politiske mål man oprindeligt havde sat sig - endsige sætte de miljømæssige problemer på dagsordenen, som flere af de ledende fornyere i DKU ellers hele tiden henviste til. Kombinationen af Next Stop Sovjet, som aktivitetsmæssigt drænedes DKU uden at ungdomsforbundet tilførtes nye kræfter, og politiske diskussioner initieret af den centrale ledelse, hvis udgangspunkt var, at DKU havde mistet sin eksistensberettigelse, betød at der til sidst hverken indholdsmæssigt

Der var en hidtil uset velvilje overfor projektet fra alle tænkelige danske myndigheder og medier, men det politiske sigte var diffust og den organisatoriske ledelse ringe.

eller aktivitetsmæssigt var noget tilbage til at holde sammen på DKU. DKU havde således de facto været inde i en accelererende opløsningsproces igennem mere end et år før østtyskerne i bogstaveligste forstand væltede Berlinmuren i november 1989

Tro på hele det politiske projekt var nødvendigt for at opretholde medlemmernes tilslutning og engagement - og ikke mindst det høje aktivitetsniveau blandt de ledende medlemmer. Tro er her ikke nødvendigvis det samme som dogmatisme, tro på partilinjen, men ligeså meget en tro på formålet med at være politisk aktiv i det hele taget. Ser man på de rebelske DKU-aktivister i 1960'erne, var de ganske vist i opposition til ungdomsforbundets forretningsudvalg og partiledelsen, men de troede fortsat på *ideer* om international solidaritet, socialisme osv. Udfordringen af den siddende ledelse handlede ikke mindst om, at man i en eller anden forstand mente de svigtede disse ideer.

Gennembruddet i 1970'erne genskabte så at sige troen på det kommunistiske politiske projekt, partiet og ungdomsforbundet blandt de unge medlemmer, men tilbageslaget i 1980'erne undergravede igen denne. Denne «sekularisering» blev for alvor accelereret, da reformprocessen tog fat i Sovjetunionen og de ønskede politiske resultater fortsat udeblev for bevægelsen i Danmark.

Det er karakteristisk, at det «at have tabt troen» på det hele er en gennemgående udtryksform, der bruges blandt desillusionerede ledelsesmedlemmer i opløsningsfasen 1988-89. I DKU var ideologi i en evig reproduktion igennem praksis, og efterhånden som troen på det politiske projekt forsvandt, var det ikke kun de ideologiske forestillinger, men også alle de sociale praktikker der til sidst ikke længere gav nogen mening for mange af de ledende medlemmer. Man kan i opløsningsårene se, hvordan de centrale ledelsesmedlemmer ikke længere kan fastholde deres

abnormt høje arbejdsniveau - og ikke længere vil skubbe familiære og personlige hensyn til side for bevægelsen. Men man kan også se det på, hvordan arbejdsdisciplinen - og arbejdsmoralen - falder.

I maj 1990 samledes de sidste rester af DKU så på den alternative skole i Hillerød. 65 var mødt op, men kun 40 havde betalt deres kontingent og havde dermed stemmeret. Med 30 stemmer for og 6 imod vedtog kongresdeltagerne at lukke DKU. Organisationens sidste aktiv «Fremadrejser» overgik til en fond bestyret af tidligere ledelsesmedlemmer af DKU. «Vi har bare fjernet en død struktur. Der var ikke nogen fremtid i at organisere sig på denne måde - som politisk ungdomsorganisation.» Udtalte DKUs sidste formand Tony Selvig til Land og Folk.¹⁹ Herefter atomiseredes de sidste rester af ungdomsforbundet.

Parti og ungdomsforbund - et modsætningsfyldt fællesskab

1980'erne var én lang krise- og opløsningsproces for de danske kommunister. Men hvor DKU valgte at lukke og slukke i erkendelse af, at et kommunistisk ungdomsforbund havde mistet sin berettigelse, så fortsatte DKP med at eksistere - også efter Sovjetunionens opløsning. Økonomisk var partiet ganske vist noget nær bankerot, da de økonomiske tilskud ophørte fra Sovjetunionen, og kommunisterne blev tvunget til at sælge partihuset i Dronningens Tværgade. Konflikterne mellem reformtilhængere og konservative reformskeptikere fortsatte ligeledes. Ikke mindst omkring spørgsmålet om samarbejde med andre venstrefløjspartier indenfor rammerne af valgalliancen Enhedslisten. Reformfløjen vandt i 1990 og de konservative forlod partiet for i stedet at danne Kommunistisk Parti i Danmark (KPID). DKP eksisterede derefter i nogle år indenfor rammerne af Enhedslisten, men da listen blev omdannet til en mere partilignende medlemsorganisation, så gled partiet også ud af denne. DKP eksisterer således fortsat den dag i dag som en selvstændig organisation, men med ganske få medlemmer, og de senere år er ikke mindst blevet brugt på at diskutere muligheden for en samling af de danske kommunister i et nyt fælles kommunistparti. Ikke mindst efter at en udbryderfløj af KPID i 2006 fandt sammen med det tidligere Albaniestro parti DKP-ml i det nye Kommunistisk Parti (KP).

Det forhold at partiet og ungdomsforbundet i sidste ende traf så radikalt forskellige valg om den fortsatte eksistens kunne her danne afsæt for nogle afsluttende betragtninger om det modsætningsfyldte fællesskab mellem DKP og DKU.

En afgørende forskel på et parti og en ungdomsorganisation er selv sagt, at den politiske indsats indenfor det sidste pr. definition er af midlertidig varighed og bundet til en bestemt fase i livet. Man kunne blive

DKUs folder som ble distribuert i 1988 signaliserte en sterk kvinneprofil og en modernisering i forsøket på økt opplutning. FOTO: ABA

medlem af DKU som 14-årig, og når man var 25 forventedes man så endegyldig at forlade ungdomsarbejdet. Hvor et engagement i DKU varede maksmalt ti år, så kunne DKP danne rammerne om et helt liv. Eftersom medlemslaget hele tiden udskiftes, så kan forandringer slå hurtigere i politiske ungdomsforbund end i partier, men fluktuationen i ungdomsorganisationen betyder samtidig at taktiske justeringer og nye tiltag får større konsekvenser eftersom organisationer har en tendens til at rekruttere i deres eget billede. Hvad der blot er en taktisk manøvre for én ledelsesgeneration, kan efterhånden blive til selve den politiske grundopfattelse for følgende ledergenerationer.

Som nævnt i indledningen var DKU en videreførelse af det Socialdemokratisk Ungdoms Forbund (SUF) og i den forstand ældre end partiet. SUF var - i lighed med de øvrige socialistiske ungdomsforbund i Norden - vokset frem som et initiativ «nedefra» - fra de unge selv. I en vis udstrækning ud fra en opfattelse af, at partiet ikke i tilstrækkelig grad varetog de unges særlige interesser eller kunne danne rammen om et egentligt ungdomsliv. Autonomien, den politisk-organisatoriske uafhængighed og de selvstændige aktiviteter var af afgørende betydning for tilslutningen til ungdomsorganisationen og i det hele taget dynamikken

i organisationen - og ikke mindst for at SUF i sidste ende brød med det socialdemokratiske moderparti for i stedet at danne grundstammen i det nye kommunistiske parti.

Den opfattelse af ungdomsarbejdet som blev stadfæstet af Komintern i 1921 var derimod af en ganske anden karakter. Lenin udtrykte det bastant som, at ungdomsforbundets rolle var «at lære». Ungdomsforbundet skulle være en forskole for partiet, hvor man først og fremmest skulle tilegne sig den kommunistiske teori og gøre den til en rettesnor for sit praktiske arbejde. Partiet skulle træffe beslutningerne, som ungdomsforbundet så skulle føre ud i livet og frem til ungdommen generelt.²⁰ Med Komintern som mellemlid blev denne opfattelse så kanaliseret ud i de vestlige partier og for det danske ungdomsforbunds vedkommende, kan man iagttage, hvordan medlemstallet raslede ned efter at man på denne måde fjernede den selvstændige dynamik i ungdomsarbejdet.

Skismaet mellem opdragelse og selvudfoldelse er selvsagt ikke et særsyn for kommunistiske ungdomsorganisationer. Tværtimod går det igen i alle politiske ungdomsorganisationer. Men forskellen er, at de kommunistiske moderpartier havde langt mere direkte indflydelse på ungdomsforbundets udvikling. Der var flere kontrolmekanismer og principperne om demokratisk centralisme fremmede nok i en vis udstrækning servilitet, idet parti(ledelses)-loyal adfærd blev belønnet med positioner indenfor moderpartiet.

DKUs blomstringstid i 1970'erne ligner på overfladen et tæt parløb med partiet, men går man tættere på, bliver det mere kompliceret. For ganske vist udfordrede DKU på ingen måde partiet - og blev endog særdeles dogmatiske i årtiet - men på aktivitetssiden levede ungdomsorganisationen en stadig mere selvstændig tilværelse. DKU udfoldede sig ikke mindst indenfor nogle meget bredere elev- og studenterorganisationer, som var en hovedkilde til politisk mobilisering af unge i perioden - vel at mærke omkring uddannelsesmæssige problemstillinger, som ikke fyldte særlig meget på partiets dagsorden. Omvendt er det karakteristisk at DKUs ledelser stort set ikke beskæftigede sig med partiets parlamentariske praksis i den periode i 1970'erne, da det var repræsenteret i folketinget.

DKU spillede en hovedrolle indenfor ungdomsområdet, mens partiets indflydelse - alt andet lige - var begrænset indenfor samfundet som sådan. DKU udbyggede samtidig sit eget internationale samarbejde i perioden, fest- og koncertaktiviteterne voksede tilsvarende og i kraft af nye økonomiske tilskud til politisk ungdomsarbejde fra tipsmidlerne fik DKU også en langt mere uafhængig økonomi. På den baggrund er det ikke overraskende, at parti og ungdomsorganisation bevægede sig stadig

Skismaet mellem opdragelse og selvudfoldelse er selvsagt ikke et særsyn for kommunistiske ungdomsorganisationer.

længere væk fra hinanden igennem 1980'erne i takt med at valg efter valg bekræftede DKPs ringe gennemslagskraft i befolkningen. DKP fastholdt længe traditionerne - herunder de traditionelle politikformer, mens man i DKU i stigende grad søgte fornyelse og efterhånden tabte troen på hele det kommunistiske projekt. Til sidst havde DKU og DKP bevæget sig så langt fra hinanden - politisk og organisatorisk - at der ikke længere var noget, som bandt de to organisationer sammen.

Noter

- 1 Artiklen er baseret på min ph.d. afhandling: «Giv mig de rene og ranke... Danmarks Kommunistiske Ungdom 1960–1990». Udgivet af Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie (SFAH) 2008, SFAHs skriftserie nr. 49.
- 2 Om SUFs historie se bl.a. Gerd Callesen: «Socialistisk Ungdomsinternationale og Socialdemokratisk Ungdomsforbund 1907-1919» i Jesper Jørgensen (red.): «Årbog 2009», Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv 2010. Samt John Bech Thomsen: «Socialdemokratisk Ungdomsforbund SUF, 1906–1921 i: Historievidenskab nr. 8, 1976.
- 3 Stiftet som Venstresocialistisk Parti (VSP) i 1919. VSP blev medlem af Komintern (KI) og ændrede derfor i 1920 sit navn til Danmarks Kommunistiske Parti (DKP).
- 4 Komintern (1921): *III. Congress of the Communist International 12th July 1921. The Communist International and the Communist Youth Movement*. Trykt i: *Theses Resolutions and Manifestos of the First Four Congresses of the Third International*. Ink Links 1980.
- 5 Kuusinen, Otto (1936): *Ungdommen rykker frem*; Arbejderforlaget, København 1936.
- 6 DKU stod således bag den første protestdemonstration mod USA's engagement i Vietnam, da man den 5. August 1964 demonstrerede foran den amerikanske ambassade i forbindelse med Tonkin-bugt episoden.
- 7 Omkring Lærlingenes Ungdomsoprør se også Knud Holt Nielsen: *Lærlingeoprøret 1966–1970*. I: Årsskrift for Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv 2001. Samt Kirsten Harritz m. fl (red.) (1983): *Vi vil ikke nøjes med ord*. Faglig Ungdom Århus 1983.
- 8 Resultater fra en spørgeskema-undersøgelse blandt tidligere deltagere på DKUs kongresser i perioden 1960-1988 gennemført i 2004. Resultaterne er bl.a. gennemgået i Knud Holt Nielsen: «Giv mig de rene og ranke... Danmarks Kommunistiske Ungdom 1960-1990» samt i «Giv mig de bedste blandt jer...»: Hvem var DKU'erne?: Resultater af en spørgeskemaundersøgelse (I), *Arbejderhistorie* 3/2004 og «Politisk idealisme, gode fester eller realiseret socialisme: Resultater af en spørgeskemaundersøgelse (II)» *Arbejderhistorie* 1/2005. Samt DKUs egne undersøgelser af deltagersammensætningen på kongresserne i perioden og opgørelser af medlemssammensætningen i hovedbestyrelsens trykte beretning til kongresserne.
- 9 Demonstrationsdeltagelser i samtlige større protestdemonstrationer arrangeret af elev- studenter og lærlingeorganisationer for perioden 1960-1990 er opgjort i Nielsen (2008) side 398–401, hvor der også er angivet antallet af demonstrationsdeltagere ved demonstrationer refereret i Avisårbogen for samme periode.

- 10 Citeret fra DKU landsorganisationens arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv arkivnummer 680, kasse 242: HB-møder: 12.6–14.6.1981. *Om udviklingen af ungdomsbevægelsen og arbejdet i ungdommens masseorganisationer.*
- 11 Citeret fra Fredsavisen 9/1984.
- 12 Citeret fra DKU landsorganisationens arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv arkivnummer 680, kasse 473: Ungdommens Ø 1985: *Oplæg af Søren Bak til Ø-møde, 24.4.1985.*
- 13 Citeret fra rapporten «Ungdommen og DKU», skrevet af «Niemann-kommissionen» og udgivet af DKU oktober 1987
- 14 Ved folketingsvalget i 1984 stemte 29,1% af vælgerne under 25 på SF og 9% af vælgerne under 25 på VS. Det dobbelte af deres vælgerandel i befolkningen som helhed, mens DKP kun fik opbakning fra 0,6% af de unge vælgere. Kilde: DDA-0772: *Valgundersøgelsen 1984, gennemført af Ole Borre m.fl.*
- 15 Citeret fra DKU arkiv 680, kasse 259: FU-møder: 12.1.1984. *Udkast til konklusionsspapir efter folketingsvalget og DKUs opgaver.*
- 16 For en detaljeret gennemgang af forløbet se Ulrik Dahlin, Thomas Heurlin, Helle Rabøl Hansen: «Stalins lange skygge»- I: Press, Nr. 39 (1989).
- 17 Citeret fra DKU arkiv 680, kasse 270: FU-møder: 29.11.1988. *Håndskrevet diskussionsreferat.*
- 18 Henvendelsen er trykt i Land og Folk 14.1–15.1.1989.
- 19 Citeret fra Land og Folk 15.5.1990.
- 20 V. I. Lenin: *Ungdomsforbundenes opgaver. Tale på Ruslands kommunistiske ungdomsforbunds 3. alrussiske kongres den 2. oktober 1920.* Trykt i Lenin udvalgte værker bind 13, Tiden 1984.